

# Egy kiállítás ürügyén



A celdömölki tárlat egyik részlete.

Az alábbi írásnak volta- képpen egy kiállítást kellene méltatni. Egy bemutatót, amely önmagában is a kérdések sorát provokálja. Am, hogy engedve a csábításnak mégis inkább tágabb körben próbálom elhelyezni a Celdömölki látottakat, annak legfőbb oka; ily módon talán sikerül a tapasztaltak érvényességi körét kiterjeszteni, az időben és térben lát- szólag egymástól távol eső, különféle, rendeltetésű tárgyak közt a kétségtelenül meglévő összefüggéseket meg- jeleníteni. Felfedvén így egy mindig, minden korban jelen- levő, búvápatakként hol itt, hol ott felszínre törő, az embert mértékül vevő, hu- mánus tárgyformáló törek- vést meglettét — végső soron — ösztönző voltát, napjaink formatervezői gyakorlatára.

ban — a gyökerekig is köny- nyebb volt eltalálni. Azokig a természeti képződménye- kig — rügyekig, gyümölcsö- kig, különféle magokig, ne- tán egy esőcsepp buboréká- ig — amelyek mindig is inspiráló hatással voltak (vannak) a minden esztétizá- lástól mentes ösztönös ala- kító-formáló tevékenységre. Az így készült eszközök so- ráját a kőbalták nyitják, a kő- baktókból, kéregből készült edények, egyfából vágott csóna- kok, bodonkuk, merítők — s ki tudná elsorolni még mi minden (!) — folytatják. Te- hát mindazok a cífralkodás- tól mentes darabok, amelyek- nek gazdag tárházát a Néprajzi Múzeum múlt év vé- gén megnyitott, Az őstársadal- maktól a civilizációkig című nagyszabású kiállításán le- het megcsodálni.

pen, a bokrok szomszédságá- ban. Talán már az elmon- dottakból is kitűnik — s bi- zonyára méginkább a mellé- kelt képekből — hogy Koncz Imre munkái legalább any- nyira öblösödő edények, funkcionális kerámiák, mint amennyire szemet vonzó, képzeletünket megmozgató plasztikai alkotások. Hiány- zik róluk mindenféle deko- ráció, felesleges rátét, ami csak eltakarná, szegényítene a dús, telt formákat. Készít- tőjüknek a legkimerültebb daraboknál sikerült az opti- mumot elérni, ott és akkor abbahagyni az alakítást, amikor — Cézanne megfo- galmasásával — a legtelje- sebb a forma. Ezek a munkái befejezettek, részleteik- ben is kiérleltek. A feszülő, pattanó erejű asszimetrikus alakzatok arányaikkal, egy- egy jellegzetes megoldásuk- kal úgy idéznek fel különbö- ző állatfigurákat, hogy ke- rülnek mindenfajta direkt megközelítést, ránk, fantá- ziankra bízva a felismerés lehetőségét.

Már szinte hallom is az el- lenérveket: Koncz Imre mégiscsak kezdő, főiskolát sem végzett. Igaz, viszont nincs is, ami megkötne a képzeletét. De igaz az is, hogy a kiszűrizett darabokat látva méhöl szokványos meg- oldásokkal, indokolatlan formaképzéssel is találkozhatunk. Néha túlságosan is ké- zenfekvő a Gorka Lívia mun- káit idéző megfogalmazás. S ekkora méreteknél talán a fülek kialakításához sem kellene ragaszkodni, hisz súlyuknál fogva — az elmoz- dításuknál — így is, úgy is magukat az edényeket kell megfogni. Vagy ha már ra- gaszkodik ehhez a megoldás- hoz a készítőjük, meg kel- lene próbálnia, hogy az ily módon keletkező negatív formáknak is értelmük, je- lentésük legyen. Tény az is, hogy néhöl fényesek, s nem élnek együtt a felülettel a különféle mázak, csökkentve ezzel a forma erejét, nagy-

vonalúságát. Am mindez megtanulható, idővel elsajá- títható. S bizonyára lesz is ereje, kitarása ehhez Koncz Imrénak. A kezdet sokat ígérő...

Az előbbiekkal szemben a nagy méretű tálak megfor- málásukban, kivitelezésük- ben semmi kívánnivalót nem hagynak maguk után. De nem is rendelkeznek semmi- féle núvummal. Leckefel- mondásnak tűnnek, éppen ezért nézze el az olvasó, ha most nem foglalkozunk ve- lük. Mintahogy ezúttal a ke- rámiakollekciót ellenponto- zó, egészen más kérdéseket, gondolatokat felvető texti- liákkal, Nagy Katalin mun- káival sem. (Az utóbbi talán túlságosan is sommás meg- fogalmazás természetesen nem értékelés, pusztán tény- közlés kíván lenni!)

Végül a kört bezárandó, essen szó arról a példamuta- tóan megformált finn kávés kanálról is, ami egyik variá- nánsa annak az evőeszköz készletnek, amely egy terve- ző kollektíva mindent szem- előtt tartó, alapos, elemző te- vékenységének eredménye- képpen születhetett meg — a korunk művészetének tartott ipari formatervezés egyik reprezentáns darabjá- vá válva. A kézbeillő, töké- letes kis tárgy a maga ne- mében a tudományosan meg- alapozott formaalkotás szin- te felülmúlhatatlan reme- ke. Messzemenően kielégít- ve azt a Le Corbusier által megfogalmazott alapvető igényt is, miszerint „Egyet- len mértéket fogadhatunk el, amely minden kérdést a gyö- keréig vezet vissza: az embri mértéket.”

Az itt leírt tárgyak a ma- guk módján és helyén en- nek az alapvető feltételnek felelnek meg. Ezért lehetett róluk így együtt, itt és most szólni!

Szelestey László  
Fotó: Kaczmarski Zoltán

## Bartókot megértetni, megszerettetni...

# Mit segít a sok műsor?

„Előbb meg kell dolgozni a zseniért, csak azután ünnepeket lehet ünnepelni... Addig is minden ünnepelés csak hazug cécó” — írta 50 évvel ezelőtt Tóth Akadár, neves zenekritikusunk a Bartók születésnapját hivalkodóan ünneplő Magyarországnak címezve.

Azóta fél évszázad telt el, s ha országos eredmé- nyeinket tekintjük, büszkék lehetünk arra, hogy Bartók életművének ápolá- sában, terjesztésében sokat haladtunk előre. Az elmúlt évtizedekben a Bartók zene mellett felsorakozók tábora többszö- rösére növekedett, nagyon sokan munkálkodnak az ő szellemében a népi hagyományok ápolásán, s egyre többen értik meg művé- szetének és magartatásá- nak példáját, időszerűségeit.

Most, a 100. évfordulón önkéntelenül is felvetődik a kérdés; vajon mennyit segített a hatalmas ünne- pi programáradat Bartók zenéjének még szélesebb körű elfogadtatásában, megszerettetésében, a bar- tóki modell megértetésé- ben. Úgy gondolom, akkor járunk el Bartók szellemé- ben, ha nyíltan beszélünk ezekről a kérdésekről ép- pen most, ha eddig nem tettük, s még most, amikor a Bartók évnek kitüntetett esztendő első felét írjuk.

Dicsőretre méltó az a buzgó tenniakarás, mely megmutatkozott a sűrű program tervezésében, a különböző zenei verse- nyek, koncertek, tudomá- nyos előadások megrende- zésében. A világos törek- vések azonban mégsem valósultak meg mindany- nyiszor méltóan ahhoz, akiért születtek. Szomorú tapasztalatok mutatják, hogy többen, akik vállal- koztak az ünneplésre, nem nőttek fel feladatuk nagy- ságához. Ez a jubileum többszörös felelősséget ró ránk, hiszen nemcsak a XX. század egyik legna- gyobb zenészeiségét köszöntjük (bár ez is ön- magában nagy feladat volt), de magyar zenészt, s olyan honfitársat, aki gyökérmélyű hazaszerete- tete ellenére sem találhat- ta meg nyugalma itthon, aki zenéjével bár világ- híressé tette hazánkat, it- hon mégis csak megnem- értés volt osztályrésze.

Ideje előideink hibáit — a magunk Bartók mel- lett szóló egyértelmű ál- lásfoglalásával, műveinek magasságával, igényes in- terpretálásával, munká- ságának alapos megisme- réseivel — feleltetni.

S most vegyünk nagyít- ó alá néhány olyan je- lenséget, mely azt mutat- ja, helyi zenei életünk még nem minden megnyi- latkozása érett eléggé Bar- tók szelleméhez.

A márciusban lezajlott művészeti seregszemle tapasztalatai mutatják, hogy általános iskolás gyermekeink nem értik, nem érzik nemzeti anya- nyelvünket, a népzénetét. Az okot az ének-zene ok- tatásban kell keresnünk. Mint ahogy a gyermekek énekléséből, hangszeren való játékból kiderült tanáraik túlbuzgósga mesterkélten eszközökkel még szebbé akarja varáz- sítani a népdalt, nem bí- zva annak nemes egysze- rűségében, vagy úgy le- nyegdesik annak dúsvirá- gú ágait, rosszul értelme-

zett egyszerűsége töre- kedve, hogy csak a csonka törzs maradjon belőle. Nem csoda, ha a gyermek így aztán eltéved ezeken az útvesztőkön.

Hogy állunk középisko- lásainkkal? Mit adott szá- mukra az évforduló-nyúj- totta programsorozat? Ha felelnem kellene a közel- múltban a középiskolások számára rendezett hang- verseny címében szereplő kérdésre: „Szereti Ön Bar- tókot?”, válaszom a kon- cert alapján nem lenne. A hangverseny a nyitó zongora darabok kivételé- vel műsorszervezés (olyan ritkán hallható, s Bartók zsenéjé közé tarto- zó művek hangzottak el, melyek inkább csak egy- egy érzékeny közönség érdeklődésére tarthattak volna számot), és művészi színvonal tekintetében (a Hét egynemű kart megso- laltató kórus és kamarazene- kar együttműködésé- nek kidolgozatlansága összpörbák hiányáról árul- kodott, az ifjúkori hegedű- verseny pedig úgy a szó- lista, mint a zenekar ré- széről inkább a mű fo- gyatékosságait, mint ére- nyeit emelte ki) rosszul- sikerültnek mondható.

A zenei hiányosságok mellett több zenekari tag színpadon mutatott fe- gyelméletlen megjelenése kellemetlen helyzetbe hoz- zott több, a koncerten résztvevő pedagógust. Ezek után én magam sem int- hettem csendre a mögöt- tem viháncoló serdülő lá- nyokat, sem az előttem hangoskodó fiatal fiúkat. Ilyen „művészi” teljesít- ményre, s magartásra nem adhat állapot semmi- féle jubileumi hajrá, fő- leg nem középiskolásokból álló közönség. József At- tila „En egész népemert fogom nem középiskolás fokon tanítani!” híres mondata senkinek sem jelentheti azt, hogy még középiskolás fokon sem!

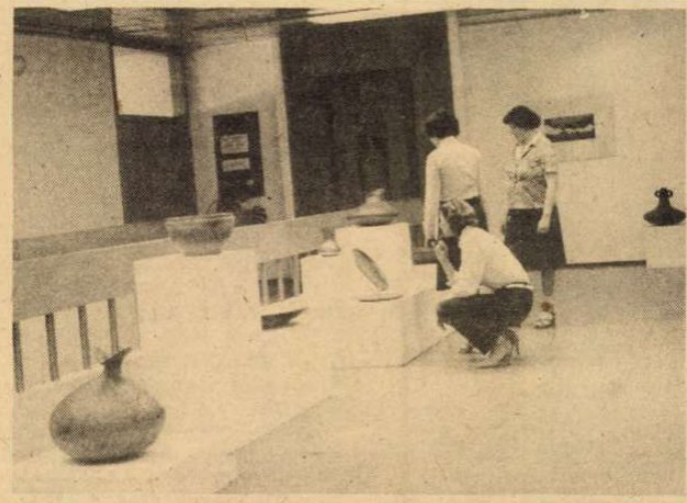
Az MMHK nagyszerű kezdeményezése, a Bartók évforduló tiszteletére meg- szervezett „Magyar zene és Európa” című zenei ismeretterjesztő sorozat néhány előadása is ún. „hakni” jellegével hűtlen- né vált Bartók szellemé- hez. Nem egy Budapest- ről érkező neves zene- stúdiós lebecsülte a vidéki közönség érdeklődését, hozzáértését, s készület- lenül állt a sokat váró ze- nekedvelő, sőt többségé- ben zenét művelő közön- ség elé.

Ennyi bosszantó igény- telenség után jól esik vi- szont visszaemlékezni a Ferencsik János által ve- zett Állami Hangver- senyzenekar vagy Elekes Zsuzsa nagyszerű kon- certjére. Ők már Tóth Aladár igényes követei- ményrendszerének is meg- felelnek. Ők felállítják Bartók szobrát, mert „a megértés és odaadás ne- mes ércéből” elkészítet- ték saját lelkiükben azt.

Úgy tűnik, helyi zenei életünk viszont csak sok lépéssel lemaradva jár Bartók nyomában, pedig még „importálni” sem kellene tehetséges zené- szeket, előadókat, hiszen bőven találni belőlük vá- rosunkban. Mégsem kap- nak lehetőséget arra, hogy művészetükkel, ismeret- teikkal, lelkesedésükkel felfrissítsék zenei vérke- ringésünket.

B. Kiss Katalin

Az itt leírtak kávézás köz- ben rögzültek bennem, elin- dítójuk pedig nem más, mint egy velemi kirándulás során látott kis használati tárgy volt. Sótartó, cukortartó? Nem is ez a fontos. Lénye- gesebb, hogy a bennünket



Koncz Imre archaikus formákat idéző kerámiát a kiállításról.

körülvevő, a technika, a tech- nológia által olyannyira de- terminált, elszemélytelen- dett tárgyi világban olyan — a maga módján tökéletes — kézműves munkára sike- rült rátalálnom, amit nem- csak látni, de megfogni, tap- intani is öröm volt. A dió- fagyókérből készült kis tartó edény — egy máig bennünk szunnyadó ösztönös tárgy- formáló képesség, törekvés eredményeként — saját bel- ső logikája szerint, a funk- ció szem előtt tartásával, for- málódott kézbesíműlő hasz- nos tárgyá. Velemben mos- tanában egyre másra szüle- tek ilyen és hasonló, em- bert, közösséget szolgáló ki- sebb vagy nagyobb haszná- lati eszközök.

A halk zöldeket bontogató tavaszi tájban — gondolat-

megérezvén, hogy korunk embere ráunt a geometrikus formákra, az organikus kép- ződményeket idéző alakzato- kat részesíti előnyben, ráta- lálván egy olyan útra, amely- nek végigjárása nagy lehe- tőségeket ígér számára.

Hogy ennek ellenére még- is miért zavart első pillanat- ra Koncz Imre régi perui edényeket idéző erőteljes, nagyvonalú kerámia soro- zata, maga a textillekkel ki- egészült kiállítás? A rendez- zés széteső voltán túl ez el- sősorban talán abból adó- dott, hogy e monumentális erejű, nagy méretű vázák eleve más milliőt követel- nek, buja, gazdag vegetáci- ót, fénylő, csillogó vízfelüle- teket. Szívesebben láttam volna őket a művelődési köz- pont előtti téren, a zöld gye-

# Mai műsor

- Rádió**
- KOSSUTH RÁDIO**  
8.27 Véges Föld, véges en- ergiaforrások. — 8.57 Operaréz- letek. — 9.44 Kisdobosok műso- ra. — 10.05 Iskolák — Órsók — 11.00 Kamarazene. — 11.39 A Balogh család. 2. r. — 12.35 Törvénykönyv. — 12.50 A Liszt Ferenc Kamarazene- kar játszik. — 13.45 Nóták. — 14.13 Kóruspódium. — 14.40 Elő világ- uralom. Finnország. — 15.10 Holnap közvetítjük... — 15.28 Kisiskolások műsora. — 16.05 Solti Károly énekel. — 16.22 Ka- marazene. — 17.07 Mozgásterek. Rádióműsor. — 17.32 Filmzene. — 17.45 A Szabó család. — 19.15 Mindenki zeneiskolája. — 20.05 Köztyúk — felsőfokon. — 20.45 Népdalok. — 21.05 Húszas stú- dió. — 22.20 Amíröl Amerika beszél. 3. r. — 22.30 Takács Paula énekel. — 22.51 Lelki egészségvédelem 2. r. — 23.01 Wilhelm Furtwängler hangfelve- teleiből. — 0.10 Tánccalok.
- PETŐFI RÁDIO**  
8.05 Kórusművek. — 8.20 Ke- let-Európa és a világgazdaság. —
- GYŐRI RÁDIO**  
17.00 Műsorismertetés, hírek. — 17.05 Az Ifjú Muzsikások Fesztiváljának győztesei a stúdióban. — 1. r. — 17.30 Fogadóóra. — 17.50 Népszerű dallamok feldol- gozásából. — 18.00—18.30 Nyu- gat-dunántúli krónika — esti muzsika — időjárás.
- TELEVÍZIÓ**
- BUDAPEST**  
8.00 Tv-torna. — 8.05 és 15.15 Földrajz 7. o. — 9.15 Osztráji- nőki óra (középiskolásoknak). — 10.05 és 14.40 Földrajz 5. o. — 10.35 és 14.30 Magyar nyelv 2. o. — 10.50 és 14.15 Stop! — 11.00 Óvodások filmműsora. — 11.20 Bélyegvilág. — 15.50 Nap- közikiseknek, szakköröknek. — 16.00 Mindenki iskolája. — 16.30 Kémia. — 17.05 Hírek. — 17.10 Baltház professzor. Jugoszláv rajzfilm. — 17.20 Reklám. — 17.25 Forduljon hozzám. Az ör- grótné. Francia film. — 17.50 Harmadéval az Állami Népi Együttes. Részletek az együttes jubileumi műsorából. — 18.20 Talán eltűnik hirtelen. A sze- gedi kőzeti stúdió műsora. — 19.05 Reklám. — 19.15 Tv-torna. — 19.20 Esti mese. — 19.30 Tv- híradó. — 20.00 Játék három percben. — 20.05 Madame Bo- vary. Angol filmsorozat IV.2. — 21.00 Stúdió '81. — 22.00 Bűn. Dokumentumfilm-sorozat. IV.1.
- 3. MŰSOR**  
9.00 Zenekari muzsika. — 11.05 Liszt: Missa Choralis. — 11.39 Kamarazene. — 12.30 Csajkov- szkij operából. — 13.30 Tán- czene. — 14.00 A kegyetlen város. Rádiójáték. — 14.31 Zenekari muzsika. — 15.32 Jerome Rose zongorázik. — 16.22 Zenei rej- tvenyek fiataloknak. — 16.37 Operarész. — 17.30 Nemzetközi magazin. — 18.00 Szimfonikus zene. — 19.35 Hangverseny Sztra- vinszkij és Bartók műveiből. — Közben: kb. 20.15 A miskolci stúdió műsora. / — Kb. 21.30 Dzsesszlelv. — 21.46 Modern írók portréi. — 22.06 A munkadal.